

ZBIGNIEW KOKOSIŃSKI

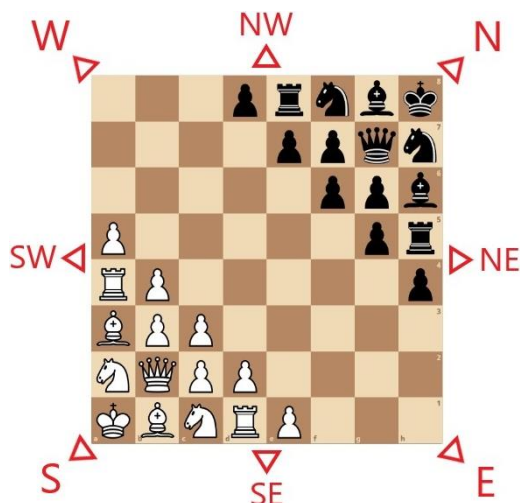
SZACHY DIAGONALNE

Szachy diagonalne są wariantem szachów klasycznych rozgrywanym na tradycyjnej szachownicy 64-polowej. Główna różnica w stosunku do szachów tradycyjnych polega na zmianie kierunku ataku obu armii z wertykalnego na diagonalny, a co za tym idzie na odmiennej konfiguracji początkowej pokazanej na rys.1.

Rys. 1. Szachy diagonalne – pozycja początkowa.

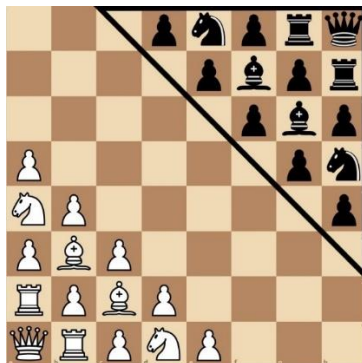
Dla wygody rozgrywki w szachach diagonalnych szachownicę obraca się o 45° w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara tak, aby pozycja czarnych była wyznaczona przez kierunek północny N, a pozycja białych – przez kierunek południowy S (por. rys. 2).

Rys. 2. Szachy diagonalne – orientacja szachownicy.

Jak łatwo zauważyć liczba pionów jest równa siedem i są one ułożone w dwóch rzędach. Hetman i król zajmują pola w kolorze czarnym na przekątnej N-S. Przed każdym królem znajdują się cztery linie obronne. Skoczki i góńce są dwukolorowe, a wieże – jednokolorowe.

O pięknie konfiguracji pionów na szachownicy decydują między innymi istniejące symetrie osiowe i środkowe. Pomysł opisywanych szachów diagonalnych powstał 8. kwietnia 2020 r. i został zainspirowany szachową metaforą obwodu kaliningradzkiego¹ -- układem charakteryzującym się symetrią środkową i dwoma symetrami osiowymi względem przekątnych szachownicy (rys. 3). Co charakterystyczne, król w tej kompozycji znajduje się poza szachownicą.

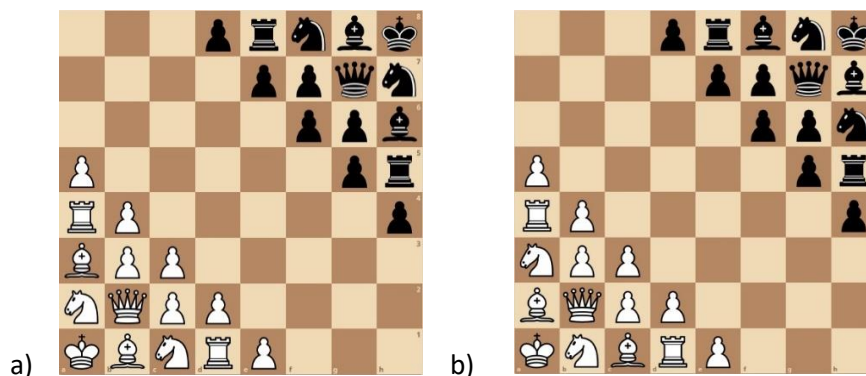
Rys. 3. Metafora szachowa obwodu kaliningradzkiego.

W odróżnieniu od szachów klasycznych z jedną symetrią osiową szachy diagonalne cechuje symetria środkowa. Odbicie zwierciadlane ustawienia początkowego względem przekątnej N-S nie prowadzi do odmiennego wariantu gry. Wynika to z faktu, że jedna partia szachów jest zwierciadlanym odbiciem drugiej. Oba zwierciadlane ustawienia początkowe pokazane są na rys. 4a i 4b. Jako podstawową przyjmujemy konfigurację z rys. 4 a.

Przejście od inspiracji zadowalającym estetycznie układem figur szachowych do opracowania nowej wersji gry królewskiej odbyło się w kilku krokach. Zostały przyjęte następujące założenia:

1. Wprowadzenie króla odbędzie się kosztem zmniejszenia liczby pionów z ośmiu do siedmiu. Król zajmie najtrudniej dostępną pozycję (a1, h8).
2. Gońce i skoczki muszą być różnokolorowe, położone pomiędzy królem a wieżami.

¹ Położony nad Morzem Bałtyckim Obwód Kaliningradzki należał przed II wojną światową do Niemiec i nosił nazwę Prus Wschodnich ze stolicą w Królewcu (niem. Königsberg). W 1525 roku książę Albrecht Hohenzollern złożył w Krakowie hołd lenny królowi Polski Zygmunтови I Staremu, co było warunkiem zgody na utworzenie świeckich Prus Książęcych i dziedziczne panowanie rodu Hohenzollernów. W okresie potopu szwedzkiego Prusy Książęce zostały lennem szwedzkim. W Królewcu urodził się i tworzył niemiecki filozof Immanuel Kant. Słynny problem mostów królewieckich, rozwiązany przez szwajcarskiego matematyka Eulera, zapoczątkował teorię grafów. Stosunki w Prusach w okresie międzywojennym i zachowane ślady polskości miejscowej ludności opisał Melchior Wańkowicz w książce-reportażu „Na tropach Smętka”. W 1939 r. odrzucenie przez Polskę ultimatum Hitlera domagającego się eksterytorialnej autostrady łączącej Brandenburgię z Prusami Wschodnimi, było jednym z pretekstów do rozpoczęcia II wojny światowej. W 1945 roku Prusy Wschodnie stały się zdobyczą wojenną Związku Sowieckiego. Relację ze zbrojnego podboju Prus przez Armię Czerwoną opisał wierszem uczestnik walk w stopniu kapitana artylerii, późniejszy dysydent i laureat literackiej Nagrody Nobla – Aleksander Sołżenicyn (Pruskie noce, wyd. dwujęzyczne, Karta 2018). Rok później Königsberg przemianowano na Kaliningrad – na cześć marszałka Związku Sowieckiego M. Kalinina. Podpis Kalinina widnieje obok podpisu Stalina na rozkazie eksterminacji polskich oficerów – jeńców wojennych, ofiar Zbrodni Katyńskiej popełnionej przez NKWD w 1940 r. Na mapach Rosji nie ma już Leningradu i Stalingradu, ale zmilitaryzowany Kaliningrad trzyma się dobrze i szachuje Europę z lądu, morza i powietrza.

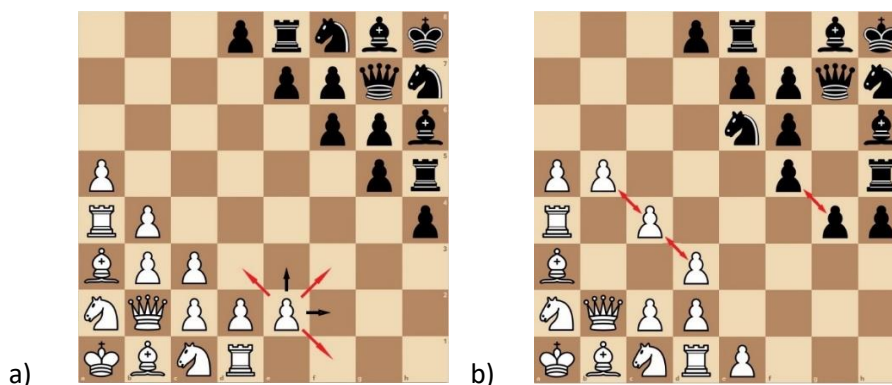

Rys. 4. Ustawienia początkowe: a) podstawowe; b) zwierciadlane w stosunku do osi N-S.

Z założeń 1-2 wynikają pozycje hetmana i pionów oraz potencjalna możliwość roszad i promocji.

3. Odległość pomiędzy liniami pionów białych a5-e1 i czarnych h4-d8 (mierzona ruchami pionów) jest nie mniejsza niż w szachach klasycznych, gdzie wynosi cztery. Spełnienie tego warunku gwarantuje możliwość rozwinięcia własnej obrony.
4. Piony – ułożone w dwóch rzędach – mają identyczne możliwości ruchów i ataku.
5. Promocja piona na hetmana odbywa się wyłącznie na siedmiu polach: e8, f8, g8, h8, h7, h6 i h5 ćwiartki północnej dla pionów białych oraz d1, c1, b1, a1, a2, a3 i a4 ćwiartki południowej dla pionów czarnych. Promocje na polach a1 i h8 wiążą się koniecznie ze z biciem figury.

Z założeń 3-4 wynikają dwie zasady: ruch pionów białych może odbywać się wyłącznie w kierunkach NW lub NE (czarne strzałki na rys. 5a), a czarnych wyłącznie w kierunkach SE lub SW; Piony mogą atakować w trzech kierunkach: białe w kierunkach W, N i E (czerwone strzałki na rys. 5a) a czarne w kierunkach E, S, W. W porównaniu z szachami klasycznymi piony zyskują nowe możliwości zaczepne i asekuracyjne (mogą tworzyć samo-asekurujące się łańcuchy pokazane na rys. 5b) – stają się w ten sposób pełnoprawnymi partnerami innych figur.

Rys. 5. Nowe możliwości pionów: a) ruchy i kierunki ataku; b) samoasekuracja.

W szachach diagonalnych obowiązują wszystkie reguły znane z szachów klasycznych niesprzeczne z podanymi wyżej zasadami, takie jak: podwójny ruch piona z pozycji początkowej, bicie w przelocie, roszady, promocja pionów. Nie ma możliwości matowania w kilku posunięciach.

Na początku przyzwyczajenia partnerów z szachów klasycznych mogą prowadzić do przeoczenia oczywistych zagrożeń, bądź mimowolnego ograniczenia wyobraźni kombinatorycznej w akcjach zaczepnych i obronnych. Z drugiej strony, dzięki uwolnieniu od balastu teorii i praktyki otwarć, obron, gambitów i końcówek, którymi obrosły szachy klasyczne, przed wyobraźnią graczy otwierają się nowe, nieznane możliwości.

Według najlepszej wiedzy autora proponowany wariant szachów diagonalnych jest oryginalny – lapidarny opis w języku angielskim można znaleźć na portalu The Chess Variants Pages (<https://www.chessvariants.com/rules/diagonal-chess-well-balanced>).

Życzę przyjemnej gry!

Zabierzów, 5 stycznia 2021 r.